

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ ADAYLARININ SINIF ORGANİZASYONU VE DERS ZAMANI KULLANIMI DAVRANIŞLARININ ANALİZİ

**Şeref ÇİÇEK, Levent M. İNCE, İrmak HÜRMERİÇ, Leyla SARAÇ,
Ahmet YILDIRIM**
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü

ÖZET

Bu araştırmada "Okul Uygulaması" dersinde öğretmen adaylarının (öğretmenlik programı son sınıf öğrencileri) beden eğitimi öğretiminde sınıf organizasyonu ve ders süresinin kullanımına ilişkin davranışlarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırmaya Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ), Beden Eğitimi ve Spor Bölümü son sınıfına devam eden ve 2001-2002 öğretim yılında "Öğretmenlik Uygulaması" dersini alan 30 (27 erkek, 3 bayan) öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 25.3 ± 2.18 'dir. Sınıf yönetimi davranışlarından ders için ayrılan zamanın etkin kullanımı, sınıf organizasyonu ve motor aktivitelere katılma düzeyine ilişkin davranışların analizi için gözlem formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Video kayıtlarının tamamlanmasından sonra görüntüler gözlem formunda yer alan kriterler doğrultusunda iki araştırmacı tarafından değerlendirilerek analiz edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistikler (ortalama, yüzde ve sıklık) kullanılmıştır. Öğretmen adayları ders süresinin yarısına yakını (% 47) uygulamalar (egzersizler) için kullanılmaktadırlar. Dersin % 20'si rutin etkinlikler ve uygulamalar dışındaki; bekleme, malzeme taşıma, egzersizler arası geçişler için kullanıldığı görülmektedir. Uygulamaların % 53'ünde egzersizin süresi boyunca aktif olan öğrenci sayısı bir ya da iki kişidir. Öğrencilerin tamamının aktif olarak yer aldığı uygulamaların oranı % 32'dir. Öğrencilerin tek başına ya da eşli olarak katıldıkları egzersizlerin oranı % 27'dir. Sonuç olarak öğretmen adaylarının uygulamalar için yeterli zamanın sağlan-

ması yönünden zaman yönetiminde etkili oldukları, ancak bu sürede öğrencilerin uygulamalara aktif katılımlarını artırıcı sınıf organizasyonlarını geliştirmeye ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen adayları, Zaman kullanımı, Sınıf organizasyonu

ANALYSIS OF PROSPECTIVE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS' CLASSROOM ORGANIZATION AND CLASS TIME MANAGEMENT BEHAVIORS

ABSTRACT

In this study, classroom management behaviors of student teachers were described and evaluated in the light of observation of their teaching in schools during "Teaching Practice" course. The subjects of this study were 30 senior students (27 male, 3 female) from Middle East Technical University (METU) Physical Education and Sport Department who had taken "Practice Teaching" course during Spring semester in 2000-2001 academic year. Mean age of the students who participated in the study was 25.3±2.18. The observation form has been developed by the researchers. The form included classroom management, time management and motor activity participation level categories. After video recording of students teaching, records were analyzed by two researchers. Descriptive statistics (mean, frequency, percentage) were used to analyze data. Findings indicated that student teachers used almost half of their teaching time (47%) for motor activities (exercises). One fifth of teaching time were spent for non-instructional activities such as waiting, carrying equipment and transition between activities. One or two students were active during 53% of the exercises, and the rate of total class active participation during exercise was 32 percent. Twenty seven percent of exercises were organized for single and paired student participation. In conclusion, it can be said that student teachers used class time effectively for the provision of adequate exercises, but they need to develop organizational behavior to increase students' participation level during exercises.

Key Words: Student teachers, Time management, Classroom organization

GİRİŞ

Günümüzde sınıf yönetimi genellikle öğrenmeyi sağlayıcı sınıf ortamının sağlanması olarak açıklanmaktadır. Etkili sınıf yönetiminde öğrenciler öğrenme için daha çok zaman harcarken, öğrenme di-

şındaki davranışlarda azalma olmaktadır. Etkili sınıf yönetimi sadece sınıftaki süregelen olaylara ve davranış yöntemine dikkat edilmesini değil aynı zamanda öğretmenlerin öğretim etkinliklerinde nasıl davranacaklarına ve bu uygulamaları

nasıl örgütleyeceklerine de dikkat edilmesini gerektirir (Terzi, 2002).

Sınıf yönetimi disiplin, öğretme-öğrenme etkinliklerinin planlanması, etkinlikler arası geçişler, sınıfın fiziksel düzeyinin organizasyonu, öğrenme materyallerinin hazırlanması, zaman kullanımı ve genel düzeni koruma gibi çeşitli boyutları içerir (Sanford ve Emmer, 1998; Türnüklü, 2003).

Konularına hakim öğretmenler öğrencilerini aktif olarak derse katarlar. Öğretmenler beden eğitimi öğretiminde uygun sınıf organizasyonu yaparak ve ders süresini etkin biçimde kullanarak öğrencilerin derse katılımını artırılabilir. Bu konudaki literatüre bakıldığında beden eğitimi derslerinde sınıf yönetimi ile ilgili etkinliklere harcanan süre toplam ders süresinin % 15'i ile % 35'i arasında değişmektedir (McLeish, 1985; Metzler, 1983; Pieron, 1994; Siedentop, 1983; Silverman, 1991). Bu sürenin etkili sınıf yönetimi davranışlarıyla azaltılması ile hem öğretim etkinliklerine harcanacak zamanın artırılması hem de öğretimin niteliğinin yükseltilmesi mümkündür.

Zamanın etkili kullanımı, öğretmenin öğrenciye belirli bir ders saati içerisinde kazandırması gereken bilgi, tutum ve davranışların istenilen düzeyde oluşmasında önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Efil, 2001; Terzi, 2002). Özellikle beden eğitimi derslerinde, öğretmen ders için ayrılan zamanı daha çok öğretim etkinliklerine ayırmaya çalışmalı ve öğrencilerin etkinlikleri çok tekrar ederek sportif becerileri geliştirmelerini sağlayacak sınıf organizasyon-

larını gerçekleştirmelidir. Dersin işlenişinde yoklamanın alınması, derse başlama ve dersi bitirmenin organize edilmesi, malzemenin getirilmesi gibi rutin işler ve sınıf prosedürüne ilişkin yapılması gerekenler en kısa sürede tamamlanmalıdır.

Sınıf yönetimine ilişkin olarak ele alınan sınıfın organizasyonu da öğrenci davranışlarında etkili olan bir değişkendir. Öğretmen sınıf organizasyonu yaklaşımlarıyla öğrenciye farklı roller yüklerken, aynı zamanda sınıf içerisinde kendi rolünü de tanımlamaktadır (Korkmaz, 2001; Türnüklü, 2003). Özellikle beden eğitimi derslerinde uygulamalar için yapılan organizasyonlarda tek sıralı düzenler öğretim etkinliklerinde yer almada bireyselliği öne çıkarırken, küçük grup organizasyonları öğrencileri işbirliği ile öğrenme gibi yaklaşımlara yöneltmektedir.

Siedentop'a (1991) göre sınıf yönetimi davranışları öğrenilebilir ve öğretmenler bu davranışları uygulayarak etkili öğretim becerilerini geliştirebilirler. Ders ortamına ilişkin olumsuzlukların öğretime olan etkisinin azaltılmasında öğretmenlerin sınıf yönetimine ilişkin yeterli bilgi ve becerilere sahip olmaları önemlidir (Ballinger, 1993; Tyson, 1996). Bu nedenle hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarında öğretmenlerin etkin sınıf yönetimi davranışları, bu konuda bilgilendirme, yönlendirme ve uygulamalar ile geliştirilmelidir. Günümüzde sınıf yönetimi konularının beden eğitimi dahil pek çok alanda öğretmen yetiştirme programlarında zorunlu ders

olarak yer alması da bu konunun etkili öğretim için önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Ülkemizde beden eğitimi öğretimi etkinliğine ilişkin Likert türü anket kullanılarak yapılan çalışmalara da (Çiçek, Kirazcı ve Koçak, 2001; Demirhan, 1992; Sönmez ve Sunay, 2001) rastlanmaktadır. Sönmez ve Sunay'ın (2001) yaptıkları çalışmada beden eğitimi öğretiminde ders süresinin azlığı, sınıf mevcudunun fazla oluşu etkin öğretimi etkileyen faktörler olarak bulunmuştur. Ayrıca, kalabalık sınıf mevcudu nedeniyle öğrencilerin egzersizlere yeterince katılmadıkları vurgulanmıştır. Çiçek, Kirazcı ve Koçak'ın (2001) çalışmalarında öğretmenlerin dersin planlaması, öğretimi ve değerlendirmesine ilişkin yeterliliklere sahip oldukları belirtilmiştir. Demirhan'ın (1992) yaptığı çalışmada öğretmenlerin dersin giriş bölümü davranışlarından dikkat çekme, hedef ve davranışlardan haberdar etme gibi davranışları yeterince kullanmadıkları; öğretime ilişkin olarak uygun öğretim yöntemi seçme, etkinlikleri planlama gibi davranışları göstermede yetersiz oldukları belirtilmiştir. Ancak, beden eğitimi öğretmenlerinin ders zamanı kullanma ve sınıf organizasyonu davranışlarına ilişkin bulgulara rastlanmamıştır.

Bu çalışmada okul uygulaması dersinde öğretmen adaylarının (öğretmenlik programı son sınıf öğrencileri) ders için ayrılan zamanı kullanımı, öğrencilerin uygulamalara katılım düzeyi ve sınıf organizasyonu davranışlarının gözlem yoluyla elde edilen bilgiler ışığında tanımlanması ve analizi yapılmıştır. Bu sayede öğretmen adaylarının bazı sınıf yönetimi davranışlarına ilişkin tanımlayıcı bulgular ortaya konması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Araştırmanın örneklemini 2000-2001 öğretim yılı bahar döneminde Beden Eğitimi Öğretmenliği Programı son sınıfına devam eden ve "Öğretmenlik Uygulaması" dersini alan 30 (27 erkek, 3 kadın) öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 25.3 ± 2.18 'dir.

Veri Toplama Aracı: Konu ile ilgili literatür taraması yapılarak beden eğitimi öğretiminin analizinde kullanılan veri toplama araçları (Darst, Mancini ve Zaccarajsek, 1993; Marco, Mancini, Wuest ve Schempp, 1996; Metzler, 1990; Pieron, 1994; Rink, 1994; Siedentop, 1991) incelenmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda sınıf yönetimine ilişkin zaman kullanımı ve sınıf organizasyonu davranışları ile uygulamalara (egzersizlere) katılım düzeyine ilişkin davranışların analizi için araştırmacılar tarafından gözlem formu geliştirilmiştir.

Video kayıtlarının tamamlanmasından sonra görüntüler gözlem formunda yer alan ölçütler doğrultusunda iki araştırmacı tarafından değerlendirilerek analiz edilmiştir. Araştırmacılar öncelikle bağımsız olarak eşit olasılıkla seçilen birer örnek dersi analiz etmiş ve görüntüler ile gözlem formunda yer alan ölçütlerin açıklığı, anlaşılabilirliği konusundaki çelişkiler varsa bunlar değerlendirilmiş ve ortak görüşler doğrultusunda gözlem formun-

da gerekli değişiklikler yapılarak son hali verilmiştir.

Gözlem Formu aşağıda verilen üç ana bölümden oluşmuştur.

A- Zaman kullanımı: derse ayrılan sürenin kullanımı üç temel boyutta incelenmiştir;

1. Sınıf prosedürü ve rutin işlere ilişkin süre: derse başlama ve yoklamanın alınması, ısınma, konunun açıklanması/gösterilmesi, değerlendirme ve dersi bitirme etkinliklerine ayrılan süreyi kapsar,
2. Uygulamalar (egzersizler) için ayrılan süre: öğrencilerin katıldıkları motor etkinlikler ve öğrenme egzersizlerine ayrılan süreyi kapsar,
3. Uygulamalar dışında kullanılan süre: beklemeler, egzersizler arası geçiş süreleri, malzemelerin taşınması ve grupların oluşturulmasına ilişkin süreleri kapsar.

B- Sınıf organizasyonu: öğrencilerin organizasyonu ve salon ve malzemenin organizasyonu olmak üzere iki boyutta incelenmiştir.

- a) Öğrencilerin organizasyonu: egzersizlerde yer alma organizasyonu (bireysel, eşli, küçük grup, büyük grup ve sınıfın tamamı), grupların oluşturulması ölçütleri (cinsiyet, yetenek, boy-kilo) ve egzersizler esnasındaki grup organizasyonu (dizilişler-derin kolda tek sıra, geniş kolda tek sıra, karşılıklı iki sıra, yan yana iki sıra, dairesel diziliş ve rast gele diziliş),
- b) Salonun/sahanın ve malzemenin organizasyonu: alan kullanımı

(dörtte biri, yarısı, tamamı), malzemenin dersten önce hazırlanması, malzemenin yeterliliği (sınıfın tamamına, yarısına, yarısından azına, iki kişiye bir malzeme).

C-Uygulamalara (egzersizlere) katılım düzeyinin analizi: öğretim etkinlikleri için kullanılan zamanın etkililiğini ortaya koyabilmek amacıyla egzersizler sırasında öğrencilerin katılım düzeyleri gözlemlenmiştir. Bu sayede egzersizlere ayrılan sürenin etkili kullanımı ile ilgili bilgilere ulaşılması amaçlanmıştır. Öğrenci katılım düzeyi; bir-iki öğrencinin aktif katılımı, sınıfın yarısından azının aktif katılımı, sınıfın yarısından çoğunun aktif katılımı ve sınıfın tamamının aktif katılımı boyutlarında değerlendirilmiştir.

İşlem Yolu: Araştırmanın verileri 2000-2001 öğretim yılı bahar döneminde "Öğretmenlik Uygulaması" dersinde toplanmıştır. Öğrencilerin sınıf yönetimi davranışlarının analizi için "Öğretmenlik Uygulaması" dersinin son ayında örnek ders vermeleri istenmiştir. Örnek ders konuları okul programlarında örnek ders için belirlenen gün ve saatlerdeki ders konularıdır ve öğrencilere önceden bildirilmiştir. Örnek ders ile ilgili öğretim yöntemi seçimi, malzeme kullanımı ve aktivitelerin seçimi öğrencilerin kendi tercihlerine bırakılmıştır. Örnek ders öğretimine ait görüntüler doğru ve tarafsız gözlem ve analiz sonuçları elde edebilmek için kamera ile kaydedilmiştir. Kamera öğretmen ve öğrencilerin tamamını görüntüleyebilecek bir konumda salonun en uygun noktasına yerleştirilmiştir.

Gözlemi yapan araştırmacılar arası güvenilirliğin sağlanması amacıyla iki

araştırmacı eşit olasılıkla seçilen beş öğrenciye ait örnek ders kasetlerinde yer alan görüntüleri birbirinden bağımsız olarak izlemiş ve değerlendirmiştir. Bu çalışmada araştırmacılar arası güvenilirlik katsayısı Van Der Mars'ın (1989) kullandığı, işaretlenen aynı kriterlerin toplamının işaretlenen aynı ve aynı olmayan kriterlerin toplamına oranı olarak hesaplanmış ve zaman kullanımı için $r = 1.0$, sınıf organizasyonu için $r = 0.73$, aktivitelere katılım düzeyi için $r = 0.75$ olarak bulunmuştur. Elde edilen gözlem yapanlar arası güvenilirlik oranları gözlem çalışmaları için kabul edilebilir ($r = .60-1.00$ arasında) düzeydedir (Metzler, 1983; Van Der Mars, 1989).

Verilerin Analizi: Verilerin analizinde betimsel istatistikler (ortalama, yüzde ve sıklık) kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bulguları ders zamanı kullanımı, sınıf organizasyonu, uygulamalara (egzersizlere) katılım düzeyinin değerlendirilmesi olmak üzere üç bölümde sunulmuştur.

1. Ders Zamanı Kullanımına İlişkin Bulgular: Beden eğitimi derslerinde 40 dakikalık ders süresinin kullanımına ilişkin bulgular Tablo 1'de özetlenmiştir. Öğretmen adayları ders süresinin yarısı-

na yakını (% 47) uygulamalar (egzersizler) için kullanılmaktadırlar. Dersin beşte birinin de rutin işler ve uygulamalar dışındaki; bekleme, malzeme taşıma ve egzersizler arası geçişler için harcanıldığı görülmektedir.

Ders süresinin üçte birinin (% 32.51) de yoklama, ısınma, konunun anlatımı ve dersi bitirme ve dağılma gibi öğretim için gerekli ancak doğrudan eğitim-öğretim için ayrılmayan etkinliklere harcanıldığı görülmektedir. Beden eğitimi dersi süresi kırk dakika olmasına rağmen toplam ders yapılan sürenin (28.31dakika) dışında kalan 11.69 dakika'lık süre öğrencilerin ders zili çaldıktan sonra salona giriş anına kadar geçen süre ve dersin sonunda spor kıyafetlerini değiştirebilmeleri için erken bırakılmalarından kaynaklanan süredir.

2. Uygulamalara Katılım Düzeyine

Ait Bulgular: Uygulamaya (egzersizlere) öğrencilerin katılımının ne düzeyde olduğu Tablo 2'de verilmiştir. Bu çalışmada otuz derste yaptırılan aktivite sayısı toplamı 85'tir. Aktivitelerin % 53'ünde aktivite süresi boyunca aktif olan öğrenci sayısı bir ya da iki kişidir. Öğrencilerin tamamının aktif olarak yer aldığı aktivitelerin oranı % 32 ve yarısından fazlasının aktif olarak katıldığı uygulamaların oranı % 12'dir.

Tablo 1. Beden eğitimi dersi süresinin kullanım dağılımı ve yüzdesi.

Ders Etkinlikleri (n=30)	Ortalama (dakika)	%
Sınıf prosedürü ve rutin işler için harcanan süre	9.20	32.51
Uygulamalar (egzersizler) için harcanan süre	13.54	47.82
Uygulamalar dışında geçen süre	5.57	19.67
Toplam ders yapılan süre	28.31	100

Bedensel Eğitiminde Sınıf Organizasyonu ve Zamanın Kullanımı

Tablo 2. Öğrencilerin egzersizlere katılım düzeyi sıklığı ve yüzde dağılımı.

Egzersizlere Katılım Düzeyi	Egzersiz Sayısı	%
Bir iki öğrenci aktif	45	53
Yarisından azı aktif	3	3
Yarisından fazlası aktif	10	12
Tamamı aktif	27	32
Toplam egzersiz sayısı	85	100

3. Sınıf Organizasyonuna Ait Bulgular: Sınıf organizasyonu ile ilgili olarak öğrenci, salon ve malzeme organizasyonu incelenmiş ve bulgular sırasıyla Tablo 3 ve Tablo 4’de verilmiştir. Öğrencilerin tek başına ya da eşli olarak katıldıkları uygulamaların oranı % 27’dir. Öğretmen adaylarının daha çok küçük grup

aktiviteleri (% 32) ya da sınıfın tamamının katılacağı uygulamaları (% 26) öğretim sırasında tercih ettikleri söylenebilir. Uygulamalar için grup oluşumlarında çoğunlukla belli bir kriter gözetmedikleri (% 78) veya sadece cinsiyet kriterini (% 22) esas aldıkları görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrenci organizasyonu etkinliklerinin sıklığı ve yüzde dağılımı.

Organizasyonlar	n	%
Etkinliklere katılım		
Bireysel (tek başına)	12	14
İki kişi (eşli çalışmalar)	11	13
Küçük grup (3-6 kişilik)	27	32
Büyük grup (7-10 kişilik)	13	15
Sınıfın tamamı	22	26
Toplam	85	100
Gruplandırmada kullanılan kriterler		
Cinsiyet	19	22
Boy-kilo	-	-
Yetenek	-	-
Herhangi bir kriter yok	66	78
Toplam	85	100
Öğrencilerin egzersizlerde diziliş organizasyonu		
Derin kolda tekli sıralanma	34	40
Geniş kolda tekli sıralanma	15	18
Daire şeklinde sıralanma	-	-
Karşılıklı yüzyüze tekli sıralanma	2	2
Karşılıklı yüzyüze ikili sıralanma	4	5
Rastgele salona dağılım	30	35
Toplam	85	100

Tablo 4. Salon ve malzeme organizasyonu etkinliklerinin sıklığı ve yüzde dağılımı.

Salon ve Malzemenin Organizasyonu Dersler	Dersler	
	n	%
Ders başlamadan malzemenin hazırlanması		
Evet	22	73
Hayır	8	27
Toplam	30	100
Malzemenin sınıfa yeterliği		
Tüm sınıf için yeterli	26	87
İki kişiye bir malzeme yeterli	1	3
Yarisından azına yeterli	2	7
Yarisından fazlasına yeterli	1	3
Toplam	30	100

Uygulamalarda öğrencilerin yer alma düzeni bakımından tek sıra diziliş % 58 (derin kolda sıralanma % 40 ve geniş kolda sıralanma % 18) ve rastgele dağılım % 35 olarak en çok tercih edilen egzersiz düzeni organizasyonlarıdır (Tablo 4). Öğretmen adaylarının % 47'si uygulamalar için salonun/alanın tamamını kullanırken, % 43'ünün sadece salonun/alanın yarısında ders yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Ders için gerekli malzemenin dersten önce hazırlanmasında % 73'ünün ve tüm sınıfa yeterli malzemenin sağlanmasında da % 87'sinin gerekli davranışları gösterdikleri görülmektedir (Tablo 4).

TARTIŞMA

Beden eğitimi öğretiminde sınıf yönetimine ilişkin davranışların öğretimin etkililiğini ve öğrencilerin öğrenme düzeyini artırdığı değişik araştırmalarda ortaya konmuştur (Parker, 1995; Pieron, 1994; Siedentop, 1994). Öğrenciler motor be-

cerileri çok tekrar yaparak öğrenirler ve geliştirebilirler (Rink, 1994; Siedentop, 1991; Tsangridou ve O'Sullivan, 1994). Bu nedenle, beden eğitimi derslerinde ders süresinin kullanımında öğrencilerin düzeyine uygun uygulamalara (egzersizlere) mümkün olduğunca fazla zaman ayırmak etkili öğretim için gerekli görülmektedir (Phillips ve Charlisle, 1983; Rink, 1996; Siedentop, 1991). Beden eğitimi dersi öğretiminin analizine ilişkin araştırmalarda ders süresinin üçte birini sınıf prosedürü ve rutin işlere ilişkin etkinliklere; derse başlama, konunun aktarımı, ısınma, değerlendirme ve dersi bitiriş için, üçte birini uygulamalara (egzersizlere), geri kalan üçte birlik bölümünü de uygulamalar dışında kalan etkinlikler olarak adlandırdığımız bekleme, malzemenin taşınması, açıklamalar, egzersizler arasında geçiş süreleri ya da grupları oluşturma gibi aktivitelere harcanmaktadır (McLeish, 1994; Pieron, 1994; Siedentop, 1991; Silverman, 1991).

Bu araştırmada öğretim aktivitelerini ayrılan süre toplam sürenin %47'sidir. Bulgular literatürde bu konuda elde edilmiş benzer sonuçlardan yüksek bulunmuştur. Siedentop (1991) öğretim aktiviteleri için ayrılan sürenin toplam ders süresinin en az % 30'u olarak gerçekleşmesinin etkin öğretim için gerekli olduğunu belirtmiştir.

Malzemenin dersten önce hazırlanması, yeterli malzeme kullanımı, tek sıralı dizilişlerin tercih edilerek grup oluşumları için fazla zaman kaybedilmemesi egzersizler için ayrılan sürenin artmasına destek olan davranışlar olarak gösterilebilir. Bulgulardan bu araştırmaya katılan öğretmen adaylarının uygulamalara derslerde yeterli süreyi ayırdıkları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının öğrencilerin derslerde uygulamalara katılmaları için yeterli sürenin sağlanmasının yanı sıra etkin öğrenme için diğer bir kriter de bu sürede öğrencilerin egzersizlere maksimum düzeyde katılmalarının sağlanmasıdır (Metzler, 1983; Siedentop, 1983). Bulgulardan derslerde yapılan egzersizlerin yarısında (% 53) ancak bir ya da iki öğrencinin aktif katılımcı olduğu görülmektedir. Sınıfın tamamının aktif katılımcı olduğu egzersizlerin oranı yüzde otuz iki (% 32) olarak bulunmuştur. Uygulamalar için kullanılan süredeki egzersizlerin sadece yüzde kırk dördünde sınıfın yarısından fazlası aktif katılımcı görülmektedir. Egzersizler sırasında çoğunlukla (% 58) tek sıralı diziliş (derin ve geniş kolda sıralanmalar) organizasyonlarının tercih edilmesi ve sıra ile tek tek öğrencilerin egzersizleri yapması, biri ta-

mamladıktan sonra diğerinin harekete başlayabilmesi sınıf organizasyonu ile ilgili aktif katılımı azaltan sebepler olarak değerlendirilebilir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin özellikle hizmet içi dönemdeki öğretmenlik deneyimlerinde sınıf kontrolü ve disiplini sağlama davranışlarına daha çok önem verdikleri bilinmektedir (Griffey ve Houser, 1991; O'Sullivan, 1985). Sınıf organizasyonu davranışlarında çoğunlukla tek sıralı dizilişlerin ya da küçük grup organizasyonlarının tercih edilmesi, salının ya da sahanın yarısının veya küçük bir bölümünün kullanılması sınıf kontrolü ve disiplini sağlamaya yönelik davranışların sonucu olarak düşünülebilir.

Özet olarak öğretmen adaylarının ders süresini uygulamalar için yeterli zamanın sağlanması yönünden etkin kullandıkları, ancak bu sürede öğrencilerin egzersizlere aktif katılımlarını artırıcı sınıf organizasyonlarını geliştirmeye ihtiyaç duydukları söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmanın bulguları beden eğitimi derslerinde öğretimin sistemli gözlem yöntemleriyle analizinden elde edilen verilerle hizmet öncesi eğitimlerinde öğretmen adaylarının öğretim davranışlarına ilişkin detaylı bilgilendirilmelerinin mümkün olabileceğini ortaya koyması açısından önemlidir.

Ülkemizde bu tür çalışmaların giderek yaygınlaşması hem hizmet öncesi öğretmenlik programlarında öğrencilerin öğretim davranışlarını ne düzeyde geliştirebildiklerinin değerlendirilmesi, hem

de öğretmen adaylarının beden eğitimi derslerinde etkili öğretimin önemini kavrayarak ve kendi öğretim davranışlarını değerlendirebilecek gözlem ve değerlendirme davranışlarına sahip olarak mesleğe başlamalarını sağlayabilir. Özellikle beden eğitimi öğretmenlerinin hizmet öncesi eğitimlerinde öğretim davranışlarının gözlemlenmesi ve değerlendirilmesi konularında eğitimlerinin sağlanmasına bu konuda yapılacak araştırmalar destek sağlayabilir.

Beden eğitiminde etkili öğretimin dersin planlamasıyla başladığı, sınıf yönetimi, dönüt, soru sorma gibi pek çok öğretim davranışının öğretimi etkilediği bilinmektedir. Bundan sonraki araştırmalarda etkili beden eğitimi öğretimine ilişkin diğer faktörlerin de gözlemlenerek ülkemizdeki eğitim ortamına ilişkin koşullarla birlikte değerlendirilmesi beden eğitimi öğretimine ve öğretmen yetiştirme programlarına önemli katkılar sağlayabilir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

Dr. Şeref ÇİÇEK
Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü
06531 ANKARA
e-posta: scicek@metu.edu.tr

KAYNAKLAR

- Ballinger, D.A. (1993). Becoming an effective physical educator. **Physical Educator**. 50 (1), 13-19.
- Çiçek, Ş., Kirazcı, S. & Koçak, S. (1998). Türkiye'de beden eğitimi öğretmeni profili: demografik nitelikler, yaşam tarzı ve çalışma ortamı. **Spor Bilimleri Dergisi**. 9(3), 32-42.
- Demirhan, G. (1992). Günlük ders işleniş aşamaları ve öğretmen davranışları. **2. Ulusal Spor Bilimleri Kongresi**. Ankara:Hacettepe Üniversitesi.20-23 Kasım.
- Darst, P.W., Zakrajsek, D.B. & Mancini, V. H. (1989). **Analyzing Physical Educati-**

on and Sport Instruction (2nd ed.). Campaign, IL: Human Kinetics.

- Efil, İ. (2001). Zaman yönetimi. Leyla Küçükahmet, (Ed.) **Sınıf Yönetimi** (2. Basım, sf. 83-99). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Griffey, D.C., & Housner, L.D. (1991). Differences between experienced and inexperienced teachers' planning decisions, interventions, student engagement and instructional climate. **Research Quarterly for Exercise and Sport**. 62, 196-204.
- Korkmaz, A. (2001). Sınıf organizasyonu. Leyla Küçükahmet, (Ed.) **Sınıf Yönetimi** (2. Basım, sf. 101-116). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Marco, G.M., Mancini, V.H., Wuest, D.A. & Schempp, P.G. (1996). Becoming reacquainted with a once familiar and still valuable tool: Systematic observation methodology revisited. **International Journal of Physical Education**. 32(1), 17-26.

- McLeish, J. (1985). An overall view. In Bruce L. Howe & John J. Jakson (Eds.) **Teaching Effectiveness Research**. Victoria: Physical Education Series, University of Victoria.
- Metzler, M. (1983). An interval recording system for measuring academic learning time. In Paul W. Darst, Victor H. Mancini & Dorothy B. Zakrajsek (Eds.) **Systematic Observation Instrumentation for Physical Education** (pp. 181-195). Campaign, IL: Leisure Press.
- Metzler, M. (1990). **Instructional Supervision for Physical Education**. Campaign, IL: Human Kinetics.
- O'Sullivan, M. (1985). A descriptive study of student teacher effectiveness and student behavior in secondary school physical education. In Bruce L. Howe & John J. Jakson (Eds.), **Teaching Effectiveness Research**. Victoria: Physical Education Series, University of Victoria, 22-30.
- O'Sullivan, M. (1996). What do we know about the professional preparation of teachers. In Stephen J. Silverman & Catherine D. Ennis (Eds.), **Student Learning In Physical Education** (pp. 315-338). Campaign, IL: Human Kinetics.
- Parker, J. (1995). Secondary teachers' views of effective teaching in physical education. **Journal of Teaching Physical Education**, 14, 127-139.
- Philipps, D. & Charlisle, C (1983). A Comparison of Physical education Teachers categorized as most and least effective. **Journal of Teaching Physical Education**, 2(3), 55-67.
- Pieron, M. (1994). **Sport Pedagogy Highlights on Research on Teaching and Research on Teacher Preparation**. Liege: University of Liege.
- Rink, J.E. (1994). **Teaching Physical Education for Learning** (2nd ed.). St. Louis: Mosby
- Rink, J.E. (1996). Effective instruction in physical education. In Stephen J. Silverman & Catherine D. Ennis (Eds.) **Student Learning In Physical Education** (pp. 9-33). Campaign, IL: Human Kinetics.
- Sanford, J.P. & Emmer, E.T. (1988). **Understanding Classroom Management: An observation guide**. Boston: Allyn and Bacon.
- Siedentop, D. (1983). Academic learning time: Reflections and prospects. In Patt. Dodds & F. Rife (Eds.). Time to learn in physical education: History, completed research, and potential future for academic learning time in physical education [Monograph]. **Journal of Teaching Physical Education, Monograph.1**, 3-7.
- Siedentop, D. (1991). **Developing Teaching Skills In Physical Education** (3rd ed.). Mountain View, CA: Mayfield.
- Silverman, S. (1991). **Research on teaching in physical education**. Research Quarterly for Exercise and Sport, 62, 352-364.
- Terzi, R. (2002). Sınıf yönetimi açısından etkili öğretmen davranışları. Milli Eğitim Dergisi, 155-156, Yaz-Güz.< <http://www.meb.gov.tr/yayimlar/155-156/terzi.htm>> (2003, 21 Şubat)
- Tsangaridou, N., & O'Sullivan, M. (1994). Using pedagogical reflective strategies to enhance reflection among pre-

- service physical education teachers. **Journal of Teaching Physical Education**. 14(1), 13-33.
- Türnüklü, A. (2003). İlkokullarda sınıf yönetimi. <http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/tez_ozetleri/aturnuklu.html> (2003, 21 Şubat).
- Tyson, L. (1996). Context of school. In Stephen J. Silverman & C. D. Ennis (Eds.), **Student Learning In Physical Education** (pp. 55-79). Campaign, IL: Human Kinetics.
- Van der Mars, H. (1989). Observer reliability: Issues and procedures. Paul W. Darst, Victor H. Mancini, & Dorothy B. Zakrajsek, (Eds.). **Analyzing Physical Education and Sport Instruction** (2nd ed., pp. 53-81). Campaign, IL: Human Kinetics.